

החינוך החרדי והפיקוח עליו

לקראת ישיבת מעקב בוועדה לביקורת המדינה

בנושא החינוך החרדי והפיקוח עליו, דוח שנתי 70

מיכל צ'רנוביצקי, 16 במאי 2024

רקע

דוח 70 של מבקר המדינה על החינוך החרדי והפיקוח עליו, חשף שוב את הבעייתיות של מערכת היחסים שבין משרד החינוך והמדינה, לבין מערכת החינוך החרדית המורכבת ממוסדות בבעלות פרטית של רשתות החינוך החרדיות ושל עמותות המוכש"ר והפטור.

הבעיות העולות בדו"ח ובמכתב החשב"ל מחודש פברואר האחרון, מוכרות למשרדי הממשלה מזה שנים. אך למרות, ניסיונות חלקיים להגברת הפיקוח שנעשו ונעשים עד היום, לא ניכר שינוי משמעותי. להפך.

משרד החינוך, בגילאי היסודי וחטיבות הביניים, מותאם לפיקוח על מוסדות חינוך שנמצאים בבעלות ישירה של המשרד. ואילו בחינוך החרדי – הוא נאלץ להתאים את עצמו לפיקוח על מוסדות שאינם נמצאים בבעלותו, שרובם אינם ששים לשתף פעולה עם המשרד.

לכן, הפתרון האמיתי למערכת החינוך החרדית – הוא החינוך הממלכתי חרדי – הממ"ח.

סוגיות מרכזיות מדו"ח המבקר

- במחוז החרדי למשרד החינוך אין נתונים על עובדי ההוראה שמלמדים את הרוב המוחלט של התלמידים, 76%.
- הפיקוח, הבקרה והאכיפה של המשרד על הבעלויות ועל הדרך שבה הן מנצלות את התקציב הניתן להן מצומצמים ביותר. נמצאו מקרים שבהם בעלויות פגעו בשכר עובדיהן.
- 40% מספרי הלימוד המאושרים אינם מתאימים לתוכניות הלימוד.
- לפי חוזר מנכ"ל משרד החינוך, היקף לימודי הליבה המלא שנקבע לבתי הספר החרדיים קטן מהמחויב ביתר זרמי החינוך. בדיקת שיעור לימודי הליבה שמבצע משרד החינוך אינה נוגעת לשעות הלימוד הנדרשות בכל מקצוע.

לכך מצטרף מכתבו של החשב הכללי שנשלח ב-13 בפברואר לשר במשרד החינוך, חיים ביטון, בעניין היעדר ההלימה בין אחריות לסמכות חשבי האוצר ברשתות החינוך החרדיות. המכתב מדגים את הבעייתיות העמוקה שמתחוללת בשטח. מתוך המכתב:

"לצערנו, סדרי העבודה ברשתות והמנגנונים הקיימים במערכי הכספים שלהן אינם עומדים בסטנדרטים המקצועיים של אגף החשב הכללי ומקשים באופן מהותי על מימוש תכלית הצבת החשב ברשתות... יש הטוענים כי במצב הדברים הנוכחי, נוכחות החשב ברשתות אף מכשירה התנהלות בלתי תקינה של הרשתות בכל הנוגע להתנהלותן הכספית... כיוון שהרשתות מתוקצבות באופן מלא בתקציב המדינה, נוצר מצב שבו המדינה חשופה למימון החבויות שמוטלות על הרשתות כתוצאה מיחסי

עובד-מעביד בין לעובדים המועסקים על ידן או כתוצאה מחבויות לספקים. חבויות אלה יכולות להיווצר גם כאשר הרשתות פעלו באופן בלתי תקין ואף בלתי חוקי לכאורה... בהקשר זה נציין כי בשנים האחרונות מוגשות תביעות כנגד הרשתות ע"י עובדי הוראה, ובהן 5 תביעות ייצוגיות פעילות, הנובעות מהתנהלות בלתי תקינה ובלתי שקופה של הרשתות כלפי עובדיהן, כלפי משרד החינוך וכלפי משרד האוצר... המצב הנוכחי מותיר את החשב הכללי בנושא באחריות להתנהלות הכספית של הרשתות מבלי שיש לו את הסמכות והכלים המספיקים לבצע את תפקידו ומבלי שהרשתות עומדות בסטנדרטים הכספיים הנדרשים על ידי החשב הכללי. מנגד, להנהלת הרשתות הדרור לפרוץ את המסגרות התקציביות מבלי לשאת באחריות תקציבית או אישית בגין כך."

מה אפשר וצריך לעשות? ממ"ח

הפתרון האמיתי למערכת החינוך החרדית – הוא החינוך הממלכתי חרדי – הממ"ח, שתופס כיום כ-5% מכלל מערכת החינוך החרדית בגילי גן עד כיתה ח'. מדובר בגנים ובתי ספר יסודיים רשמיים וציבוריים בבעלות ובניהול משרד החינוך והרשויות המקומיות.

עשור לאחר הקמת הממ"ח ברור שהוא סיפור הצלחה – היקף ורמת לימודי הליבה, שיטות הלימוד, רמת ההכשרה של המורים והמנהלים, הטיפול בילדי השילוב והחינוך המיוחד, המבנים והתנאים הפיזיים וכן השכר ותנאי העסקה של עובדי ההוראה – הם כמו בחינוך הממלכתי והממלכתי דתי. שלא כמו במערכת החינוך החרדית בבעלות פרטית, בעיית האפליה ברישום לא קיימת בו, **מוסדותיו מנותקים מהמפלגות**, והמסגרות עובדות בשיתוף פעולה מלא עם משרד החינוך והרשויות כמו בשאר מערכת החינוך הממלכתית. במוסדות הממ"ח לומדים ילדים מכל חלקי החברה החרדית, וסקרים שנערכים בה מראים פוטנציאל הצטרפות משמעותי אליו – כולל בקרב קהילות שמרניות ביותר.

למרות הצלחתו וחשיבותו, הממ"ח מתרחב בקצב איטי הנובע ממערך מורכב של חסמים חוקיים, מנהליים, טכניים ופוליטיים המקשים על התפתחותו.

מדינת ישראל צריכה לקבל החלטה שהחינוך הממלכתי חרדי הוא הדרך המרכזית של המדינה להעניק לילדים חרדים את הזכות לחינוך, כפי שמקובל בשאר המגזרים בישראל, ולא רשתות החינוך החרדיות. ולנקוט בשלל צעדי מדיניות שיקלו על הקמת המסגרות האלה ועל העברת מוסדות חינוך חרדיים בבעלות פרטית לממ"ח, כך שתוך עשור נגיע לכך שלפחות חצי ממערכת החינוך החרדית בגילי גן עד כיתה ח' תהיה במסגרת הממ"ח. **לקריאה נוספת: שביל הזהב – כיצד יהפוך החינוך הממלכתי חרדי למסלול הלימודים העיקרי בחברה החרדית ולמפתח לשינוי מערכת היחסים בינה לבין מדינת ישראל**, המחקר ומסמך המדיניות המלא של קרן ברל כצנלסון על הממ"ח.

במקביל, יש להגביר את הפיקוח על מוסדות החינוך החרדיים בבעלות פרטית ועל רשתות החינוך החרדיות, בעיקר בנושא ההתנהלות התקציבית, אכיפת לימודי הליבה שהם מחויבים בהם, ושקיפות מלאה על מצבת עובדי ההוראה במוסדות. קודם כל כי לא יעלה על הדעת שהנושא לא מטופל כבר שנים, והראשונים להיפגע מכך הם הילדים. ובנוסף, **כי ככל שמוסדות החינוך החרדיים בבעלות פרטית יצטרכו לעמוד בסטנדרטים להם הם מחויבים לפי חוק, כדי להמשיך להיות מוכרים ומתוקצבים, לחלק ניכר מהם יהיה עדיף לעבור לחינוך הממלכתי חרדי.**